

Έρευνα της Επιτροπής Ανταγωνισμού στην αγορά υγρών καυσίμων. Οι πρώτες ενδείξεις για τα ευρήματα

2022/07/01 09:37 στην κατηγορία ΑΥΤΟ/ΔΡΟΜΟΙ

Μέχρι το τέλος του Ιουλίου αναμένεται να ολοκληρωθεί η έρευνα της Επιτροπής Ανταγωνισμού για την αγορά υγρών καυσίμων, ωστόσο, όπως ανέφερε χθες, «από τα μέχρι σήμερα πολύ πρώιμα ευρήματα υπάρχουν σημαντικές ενδείξεις για την ύπαρξη του φαινομένου ασυμμετρικής προσαρμογής στις τιμές στην ελληνική αγορά στο στάδιο της λιανικής εμπορίας (πρατήρια υγρών καυσίμων)».

Όπως σημειώνει η Επιτροπή σε ανακοίνωσή της «με την βαθύτερη κατανόηση της λειτουργίας της αγοράς, θα μπορέσει να προβεί σε τεκμηριωμένες προτάσεις για περαιτέρω ενίσχυση του ανταγωνισμού και άρση των ρυθμιστικών εμποδίων, συνεισφέροντας με επιστημονικά εμπεριστατωμένο τρόπο στη δημόσια συζήτηση για τη χάραξη πολιτικών με σκοπό την τόνωση του ελεύθερου ανταγωνισμού στον κλάδο των πετρελαιοειδών», ενώ δεν αποκλείει την εκκίνηση κανονιστικής παρέμβασης στον κλάδο εφόσον διαπιστώσει ότι δεν υπάρχουν συνθήκες αποτελεσματικού ανταγωνισμού.

Η ανακοίνωση της Επιτροπής Ανταγωνισμού για την αγορά υγρών καυσίμων

Η Επιτροπή Ανταγωνισμού («ΕΑ») διεξάγει την πρώτη μελέτη Χαρτογράφησης των συνθηκών ανταγωνισμού στον Κλάδο Πετρελαιοειδών.

Η χαρτογράφηση είναι ένα νέο εργαλείο που προστέθηκε στις αρμοδιότητες της ΕΑ με τις διατάξεις του Ν. 4886/2022 (άρθρο 14 παρ. 2 περ. ιθ) και της επιτρέπει να μελετά τις συνθήκες ανταγωνισμού σε οποιαδήποτε αγορά ή κλάδο της οικονομίας όταν αυτό απαιτείται για την αποτελεσματική άσκηση των αρμοδιοτήτων της.

Η Χαρτογράφηση του Κλάδου Πετρελαιοειδών εκκίνησε με απόφαση της ΕΑ την 22.3.2022 και πραγματοποιείται από τη Γενική Διεύθυνση Ανταγωνισμού (ΓΔΑ) σε συνεργασία με ειδικούς εμπειρογνώμονες από τον ακαδημαϊκό χώρο της ημεδαπής και data scientists (την ομάδα του Chief Technology Officer της ΕΑ). Παράλληλα, από το Σεπτέμβριο του 2021, η ΓΔΑ διενεργεί αυτεπάγγελτο έλεγχο στην αγορά

πετρελαιοειδών για πιθανές αντι-ανταγωνιστικές πρακτικές.

Υπενθυμίζεται ότι η ΕΑ είναι από τις πρώτες Αρχές Ανταγωνισμού στην Ευρωπαϊκή Ένωση που εκκίνησε έρευνα στην αγορά πετρελαιοειδών, με μόνο τις Αρχές Ανταγωνισμού της Αυστρίας και Γερμανίας να έχουν εκκινήσει έρευνες στην αγορά αυτή.

Αντικείμενο της χαρτογράφησης

Ο κλάδος των πετρελαιοειδών περιλαμβάνει ένα ευρύτατο φάσμα προϊόντων. Η παρούσα Χαρτογράφηση της ΕΑ καλύπτει επιλεκτικά την αμόλυβδη βενζίνη 95 οκτανίων, το πετρέλαιο κίνησης και το πετρέλαιο θέρμανσης, τρία βασικά αγαθά πρώτης ανάγκης με χαμηλή ανελαστική ζήτηση ως προς την τιμή.

Η μελέτη εξετάζει τη μετακύλιση τιμών (pass through) στην αλυσίδα παραγωγής και διανομής πετρελαιοειδών προϊόντων στην ελληνική αγορά.

Συγκεκριμένα, με την εν λόγω χαρτογράφηση εξετάζεται το φαινόμενο της ασυμμετρικής προσαρμογής των τιμών των καυσίμων σε σχέση με το κόστος (αναφερόμενο και ως φαινόμενο της «ρουκέτας και του φτερού», Rockets & Feathers – R&F1), και ειδικά αναφορικά με την ύπαρξη ασυμμετρίας στην προσαρμογή των τιμών μεταξύ των σταδίων του κλάδου των πετρελαιοειδών (διύλιση, χονδρική εμπορία, λιανική διάθεση).

Η μελέτη διερευνά τα εξής ερωτήματα:

Προσαρμόζονται οι τιμές λιανικής πιο αργά (feathers) στη μείωση των χονδρικών τιμών και πιο γρήγορα (rockets) στην αύξηση αυτών;

-Υπάρχει ασυμμετρία στην προσαρμογή των τιμών μεταξύ των σταδίων του κλάδου των πετρελαιοειδών (διύλιση, χονδρική, λιανική); Σε ποιο στάδιο οφείλεται το φαινόμενο της ασυμμετρίας;

-Είναι η ασυμμετρία (εφόσον υπάρχει) συνέπεια στρεβλώσεων και έλλειψης ανταγωνισμού στις υπό εξέταση αγορές; Ποια αίτια ασυμμετρίας εντοπίζονται;

-Ποιος είναι ο βαθμός μετακύλισης τιμών (pass-through) στην αλυσίδα παραγωγής;

-Ποιες είναι οι επιπτώσεις του φαινομένου στο πλεόνασμα καταναλωτή;

-Ποια είναι τα μέτρα που θα βοηθήσουν για την αντιμετώπιση του φαινομένου;

Το δείγμα της μελέτης αποτελείται από ημερήσιες τιμές καυσίμων ανά στάδιο (τιμές διυλιστηρίου, χονδρικής και λιανικής) και καλύπτει σε αυτή τη φάση το χρονικό διάστημα Οκτώβριος 2019 – Απρίλιος 2022.

Η οικονομετρική ανάλυση βασίζεται στη χρήση ενός κατάλληλου οικονομετρικού υποδείγματος ήτοι Ασύμμετρο Χωρικό Υπόδειγμα Διόρθωσης Σφαλμάτων και εξετάζει τη μετακύλιση τιμών χωριστά για κάθε στάδιο της αλυσίδας αξίας (από διύλιση σε χονδρική και από χονδρική σε λιανική). Γίνεται ανάλυση σε διαφορετικές χρονικές περιόδους ώστε να ληφθεί υπόψη η επίπτωση της πανδημίας Covid-19 και του πολέμου στην Ουκρανία.

Το φαινόμενο Rockets & Feathers και οι έως τώρα ενδείξεις

Ασυμμετρία στις προσαρμογές των τιμών συμβαίνει όταν οι τιμές στην αγορά της επόμενης βαθμίδας προσαρμόζονται διαφορετικά σε μεταβολές των τιμών σε αγορές του προηγούμενου σταδίου.

Παράδειγμα του φαινομένου είναι όταν η τιμή των προϊόντων επόμενης βαθμίδας αυξάνεται αμέσως όταν αυξάνεται η τιμή των εισροών (“rockets”), αλλά μειώνεται με αργό ρυθμό όταν μειώνεται η τιμή των εισροών (“feathers”). Το φαινόμενο απαντάται σε μεγάλο βαθμό στην αγορά των καυσίμων σε ορισμένες χώρες και μπορεί να οφείλεται σε διάφορα αίτια, όπως:

-Η υψηλότερη τιμή λιανικής ως σημείο εστίασης (focal point) για τα πρατήρια.

-Πιθανές καθυστερήσεις στην ενσωμάτωση των χαμηλών τιμών στην προμήθεια καυσίμων, κυρίως λόγω περιορισμών στα αποθέματα.

-Η ύπαρξη ασυμμετρίας στην πληροφόρηση των καταναλωτών για την εξέλιξη και τις διακυμάνσεις των τιμών.

-Το κόστος αναζήτησης από την πλευρά των καταναλωτών: η αύξηση των τιμών εξαιτίας μιας αύξησης του κόστους, θα οδηγήσει τους καταναλωτές να αυξήσουν την αναζήτηση για την εύρεση χαμηλότερης τιμής μειώνοντας τα περιθώρια κέρδους και τη διασπορά των τιμών.

Από την άλλη πλευρά, όταν το κόστος και οι τιμές μειώνονται, οι καταναλωτές τείνουν να μειώνουν την αναζήτηση οδηγώντας σε υψηλότερα περιθώρια κέρδους και μεγαλύτερη διασπορά τιμών.

-Ανάλογα με την αποθηκευτική δυνατότητα, υπάρχει κίνητρο υψηλότερων τιμών

όταν οι διεθνείς τιμές είναι χαμηλά. Αντίθετα, σε περιόδους υψηλών διεθνών τιμών οι τιμές λιανικής προσαρμόζονται αυτόματα προς τα πάνω, καθώς η αποθήκευση δε συμφέρει.

-Περιοχές με τοπικά ισχυρούς λιανοπωλητές είναι πιο πιθανό να έχουν αργή πτώση τιμών.

-Η πιθανή ύπαρξη καρτέλ μεταξύ λιανοπωλητών.

-Η σιωπηρή συμπαιγνία (tacit collusion) μεταξύ λιανοπωλητών ή εταιρειών που δραστηριοποιούνται σε άλλο στάδιο της αλυσίδας αξίας.

Στο πλαίσιο της μελέτης χαρτογράφησης, θα εξεταστεί η ύπαρξη ενός ή περισσότερων εκ των παραπάνω αιτιών ύπαρξης ασυμμετρικής προσαρμογής των τιμών των καυσίμων.

Με βάση τη σχετική βιβλιογραφία, η ολιγοπωλιακή φύση της εκάστοτε τοπικής σχετικής αγοράς, ενεργοποιούν την εμφάνιση ασυμμετρίας των τιμών. Το εύρημα αυτό εγείρει ερωτηματικά σχετικά με την ύπαρξη ολιγοπωλιακών/πιθανών αντι-ανταγωνιστικών συμπεριφορών από τις εταιρείες που δραστηριοποιούνται στις αγορές αυτές.

Πρώιμα ευρήματα

Από τα μέχρι σήμερα πολύ πρώιμα ευρήματα της μελέτης **υπάρχουν σημαντικές ενδείξεις για την ύπαρξη του φαινομένου ασυμμετρικής προσαρμογής στις τιμές στην ελληνική αγορά στο στάδιο της λιανικής εμπορίας (πρατήρια υγρών καυσίμων)**, καθώς σύμφωνα με προκαταρκτική ανάλυση των δημοσιευμένων από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή εβδομαδιαίων τιμών των καυσίμων (Oil Bulletin) επιβεβαιώνεται η ύπαρξη ασυμμετρίας στη μετακύλιση των τιμών των καυσίμων στην Ελλάδα, η οποία οδηγεί σε απώλεια μέρους του πλεονάσματος του καταναλωτή, καθώς ο καταναλωτής πληρώνει παραπάνω από το ποσό που πραγματικά θα πλήρωνε απουσία του εν λόγω φαινομένου.

Διαδικασία και τελικά αποτελέσματα

Τον Απρίλιο 2022, η ΓΔΑ απέστειλε ερωτηματολόγια σε όλες τις εταιρίες που δραστηριοποιούνται στον κλάδο των πετρελαιοειδών σε όλα τα στάδια της αξιακής αλυσίδας πανελλαδικά, ήτοι των δυο εταιρειών διύλισης και των εννέα εταιρειών με πανελλαδική δραστηριότητα στο στάδιο χονδρικής εμπορίας πετρελαιοειδών.

Η ΓΔΑ συνέλλεξε επίσης στοιχεία λιανικών τιμών για τα εν λόγω προϊόντα από περισσότερα από 5.000 πρατήρια υγρών καυσίμων πανελλαδικά από τα στοιχεία που

τηρεί το Κέντρο Ανανεώσιμων Πηγών και Εξοικονόμησης Ενέργειας (ΚΑΠΕ).

Η έρευνα αναμένεται να ολοκληρωθεί μέχρι το τέλος Ιουλίου 2022. Με την βαθύτερη κατανόηση της λειτουργίας της αγοράς, η ΕΑ θα μπορέσει να προβεί σε τεκμηριωμένες προτάσεις προς την πολιτεία για περαιτέρω ενίσχυση του ανταγωνισμού και άρση των ρυθμιστικών εμποδίων, συνεισφέροντας με επιστημονικά εμπεριστατωμένο τρόπο στη δημόσια συζήτηση για τη χάραξη πολιτικών με σκοπό την τόνωση του ελεύθερου ανταγωνισμού στον κλάδο των πετρελαιοειδών, ενώ δεν αποκλείει την εκκίνηση κανονιστικής παρέμβασης στον κλάδο με βάση το άρθρο 11 Ν 3959/2011 εφόσον διαπιστώσει ότι δεν υπάρχουν συνθήκες αποτελεσματικού ανταγωνισμού και κρίνει ότι η εφαρμογή των άρθρων 1, 2 και 5 μέχρι 10 δεν επαρκεί για τη δημιουργία συνθηκών αποτελεσματικού ανταγωνισμού.

Συνεχής παρακολούθηση του κλάδου πετρελαιοειδών

Η χαρτογράφηση αποτελεί την πιο πρόσφατη από μια σειρά δράσεων της Επιτροπής Ανταγωνισμού στον κλάδο των πετρελαιοειδών.

Υπενθυμίζεται ότι τον Σεπτέμβριο 2021, η ΓΔΑ εκκίνησε αυτεπάγγελτη έρευνα σε 15 εταιρείες διύλισης, χονδρικής και λιανικής εμπορίας βενζίνης και πετρελαίου.

Αυτεπάγγελτες έρευνες διενεργήθηκαν κατά το διάστημα 2004-2015 και οδήγησαν σε πρόστιμα ύψους άνω των 9 εκατομμυρίων ευρώ και δεσμεύσεις.

Ήδη από το 2012, κάνοντας χρήση των γνωμοδοτικών της αρμοδιοτήτων, η ΕΑ είχε προτείνει στην πολιτεία σειρά μέτρων που αποσκοπούσαν στην άρση των ρυθμιστικών εμποδίων και την ενίσχυση του ανταγωνισμού, ωστόσο ορισμένες σημαντικές προτάσεις της ΕΑ δεν έχουν ακόμα υιοθετηθεί (ή έχουν υιοθετηθεί μερικώς) έως σήμερα.